

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Szczecinie

LSZ – 4101-30-03/2012
P/12/094

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Szczecinie
ul. Jacka Odrowąża 1, 71-420 Szczecin
T +48 91 831 39 00, F +48 91 831 39 66
lsz@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli P/12/094 – Profilaktyka narkomanii w szkołach.

Jednostka
przeprowadzająca
kontrolę Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Szczecinie¹.

Kontroler Karol Kośnik, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 85172 z dnia 21.12.2012 r.

(dowód: akta kontroli str. 1-2)

Jednostka kontrolowana Gimnazjum Nr 9 w Szczecinie², 70-123 Szczecin, ul. Dunikowskiego 1.

Kierownik jednostki
kontrolowanej Teresa Ostrowska - Madejska, Dyrektor Gimnazjum³ od dnia 1.09.2009 r.

(dowód: akta kontroli str. 3)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie⁴ działalność Gimnazjum w zakresie planowania oraz wdrażania działań w obszarze profilaktyki narkomanii w latach szkolnych 2010/2011 oraz 2011/2012.

Uzasadnienie
oceny ogólnej

Pozytywną ocenę uzasadniają:

1. Opracowanie, obowiązującego w Gimnazjum od 2009 r., Szkolnego Programu Profilaktyki⁵, opartego o diagnozę potrzeb środowiska szkolnego.
2. Zrealizowanie w określonych terminach wszystkich działań profilaktycznych dotyczących uzależnień, przyjętych w rocznych planach pracy.
3. Wykorzystanie w działaniach profilaktycznych części dwóch programów rekomendowanych przez Ośrodek Rozwoju Edukacji⁶.
4. Podejmowanie działań profilaktycznych dotyczących zagrożeń narkomanią (w tym „dopalaczy”), którymi w latach szkolnych 2010/2011 i 2011/2012 objęto uczniów wszystkich klas oraz nauczycieli i rodziców.
5. Opracowanie „Strategii działań wychowawczych i zapobiegawczych oraz interwencyjnych wobec dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem Gimnazjum Nr 9 w Szczecinie”, zgodnej z przepisami prawa⁷ oraz z modelowymi procedurami, zalecanymi przez resort edukacji w sytuacjach zagrożenia dzieci i młodzieży.

¹ Dalej: NIK.

² Dalej: Gimnazjum.

³ Dalej: również dyrektor.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

⁵ Dalej: SPP.

⁶ Dalej: ORE.

⁷ § 9 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem (Dz. U. Nr 26, poz. 226).

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Planowanie działań z zakresu profilaktyki narkomanii

1.1. Szkolny Program Profilaktyki

Opis stanu
faktycznego

Według stanu na dzień 3.09.2012 r. do Gimnazjum uczęszczało 491 uczniów, z tego 155 do 6 klas pierwszych (klasy A – F), 165 do 6 klas drugich (A – F) i 171 do 7 klas trzecich (A – G); zatrudnionych było 47 nauczycieli i pedagog szkolny.

Zgodnie z załącznikiem nr 4 do *rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół*⁸, działalność edukacyjna szkoły jest określona m.in. przez program profilaktyki dostosowany do potrzeb rozwojowych uczniów oraz potrzeb danego środowiska, obejmujący wszystkie treści i działania o charakterze profilaktycznym.

W okresie objętym kontrolą obowiązywały kolejno dwa statuty Gimnazjum, zatwierdzone uchwałami Rady Pedagogicznej: nr 1/07 z dnia 25.06.2007 r. (zmieniany uchwałami z 7.09.2009 r., 9.11.2010 r. i 8.02.2011 r.) oraz nr 72/2010/11 z 1.03.2011 r. Zgodnie z § 55 pkt 12 obu statutów, do zadań pedagoga szkolnego „*należy udział w opracowywaniu programów profilaktyki.*”

Uchwałą nr 93/2008/2009 Rady Pedagogicznej Gimnazjum z dnia 25.06.2009 r. powołano 3-osobowy zespół pod przewodnictwem pedagoga szkolnego, celem opracowania SPP. Funkcję pedagoga szkolnego od 1.09.2006 r. pełniła Agnieszka Kurdel. Wszyscy członkowie zespołu uczestniczyli w zorganizowanych przez Centrum Doradztwa i Doskonalenia Nauczycieli w Szczecinie szkoleniach:

- Diagnozowanie problemów dzieci i młodzieży, jako punkt wyjścia do budowania szkolnego programu profilaktyki” w dniu 15.10.2003 r. (1 osoba),
- „Konstruowanie, wdrażanie i ewaluacja szkolnych programów profilaktyki” w dniu 23.10.2003 r. (przewodnicząca i 1 członek).

(dowód: akta kontroli str. 4-33, 35-38)

W okresie objętym kontrolą w Gimnazjum obowiązywał SPP, przyjęty uchwałą Rady Rodziców z dnia 22.09.2009 r. i uchwałą Rady Pedagogicznej nr 98/2009/10 z 25.09.2009 r. SPP obejmował cztery lata od roku szkolnego 2009/2010 do 2012/2013. Od drugiej połowy roku szkolnego 2010/2011 do SPP wprowadzono aneks⁹, zatwierdzony uchwałą Rady Rodziców z dnia 8.02.2011 r. i uchwałą Rady Pedagogicznej nr 48a/2010/2011 z 6.12.2010 r.

(dowód: akta kontroli str. 7-33)

Przy opracowywaniu SPP wykorzystano diagnozę potrzeb środowiska szkolnego, opartą na analizie dokumentów Gimnazjum, w tym m.in. ankiety przeprowadzonej: wśród uczniów na temat uzależnień, agresji i przemocy; wśród nauczycieli dot. ich propozycji do SPP oraz wśród rodziców na temat oczekiwań w stosunku do szkoły w zakresie profilaktyki.

W SPP zamieszczono wnioski wynikające z diagnozy, zgodnie z którymi uczniowie czuli się w Gimnazjum bezpiecznie. Równocześnie zgłaszano problemy wśród uczniów dotyczące m.in.: radzenia sobie ze stresem, napięciami emocjonalnymi i agresją ze strony rówieśników. Wśród uczniów, nauczycieli i rodziców przepro-

⁸ Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17 - obowiązywało do 31.08.2012 r.

⁹ Do rozdz. IV (Diagnoza zasobów i potrzeb szkoły) oraz rozdz. VIII (Sposób realizacji wyznaczonych priorytetów i celów).

wadzone zostały badania ankietowe, m.in. na temat profilaktyki szkolnej. W SPP odnotowano, że wyniki ankiet pozwoliły na określenie obszarów problemowych, w tym m.in. problemów wynikających z zażywania środków uzależniających.

(dowód: akta kontroli str. 7-33)

W SPP określono cele działań profilaktycznych skierowane do:

- a) uczniów, takie jak rozwijanie umiejętności: asertywnych, porozumiewania się w środowisku rodzinnym i rówieśniczym, radzenia sobie z zagrożeniami, prowadzenia zdrowego stylu życia (w tym ukazywanie szkodliwości środków uzależniających), przewyciężania lęku, stresu i apatii, budowania pozytywnego obrazu własnej osoby,
- b) nauczycieli, w tym m.in. zdobywanie wiedzy na temat: profilaktyki, budowania klasowych programów profilaktycznych oraz diagnozowania i reagowania w sytuacjach kryzysowych wśród młodzieży,
- c) rodziców, m.in.: uwrażliwienie na problemy wieku dojrzewania, w tym związane ze środkami uzależniającymi i radzeniem sobie w trudnych sytuacjach; prezentacja sposobów włączania się w pracę wychowawczą – profilaktyczną Gimnazjum; uświadomienie roli domu w kształtowaniu postaw młodzieży.

(dowód: akta kontroli str. 21-22)

Dla realizacji wyznaczonych celów SPP określono następujące działania na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom wśród uczniów:

- uświadomienie konsekwencji kontaktów ze środkami uzależniającymi,
- nauka umiejętności odmawiania,
- promocja zdrowego trybu życia,
- udzielanie wsparcia dydaktyczno - wychowawczego.

W uwagach do SPP zaplanowano realizację ww. działań przez nauczycieli, pedagoga i pielęgniarkę szkolną poprzez lekcje wychowawcze, gazetki, konkursy, konsultacje indywidualne, porady pedagogiczne i skierowania do specjalistów. Nie określono liczby lekcji wychowawczych, ani klas, w których należało zrealizować planowane działania.

(dowód: akta kontroli str. 25)

W SPP założono korzystanie z programów takich, jak:

- „Spójrz inaczej. Program zajęć wychowawczo – profilaktycznych dla gimnazjum”, autorstwa Andrzeja Kołodziejczyka, Ewy Czerniewskiej i Tomasza Kołodziejczyka (opublikowany w formie książkowej w 2001 r.),
- „Drugi elementarz czyli program siedmiu kroków. Program profilaktyki dla młodzieży, nauczycieli i rodziców” opracowany przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (II wydanie w 1995 r.).

Oba ww. programy zostały umieszczone w Banku Programów Profilaktycznych ORE.

(dowód: akta kontroli str. 7-33, 40-43, 102)

Jak wyjaśniła Agnieszka Kurdel, pedagog szkolna w latach szkolnych 2010/2011 i 2011/2012 z opracowania „Drugi elementarz” wykorzystano działy: „Zajęcia Chemiczna pułapka – alkohol i inne substancje uzależniające”, „Używanie i nadużywanie”, „Uzależnienie jest śmiertelną chorobą” i „Sztuka odmawiania”, na podstawie których przeprowadzono lekcje wychowawcze. Opracowanie „Spójrz inaczej” stanowiło dla pedagog szkolnej i nauczycieli „źródło wiedzy nt. metod przeprowadzania lekcji wychowawczych i szkodliwości środków uzależniających.”

(dowód: akta kontroli str. 100)

W rozdziale IX SPP zapisano m.in. takie efekty działań, jak:

- uczniowie: nabycie wiedzy o szkodliwości środków odurzających, skutków prawnych i społecznych ich używania oraz radzenie sobie w sytuacjach zetknięcia się z uzależnieniami,
- rodzice: poszerzenie wiedzy na temat zagrożeń, rozbudzenie czujności dotyczącej zażywania środków uzależniających, wyposażenie w materiały edukacyjne i informacyjne o uzależnieniach i zdrowym stylu życia,
- nauczyciele: poszerzenie wiedzy i umiejętności w zakresie wspierania rozwoju zdrowotnego i psychicznego uczniów, zaktywizowanie nauczycieli na rzecz podejmowania oddziaływań o charakterze profilaktycznym.

(dowód: akta kontroli str. 31-32)

SPP nie przewidywał wprowadzenia w całości żadnych programów profilaktycznych, których skuteczność została wcześniej potwierdzona, np. zamieszczonych w Banku Programów Profilaktycznych ORE, rekomendowanych przez Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii lub zamieszczonych w bazie Europejskiego Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction).

(dowód: akta kontroli str. 7-33)

Teresa Ostrowska-Madejska, dyrektor wyjaśniła, że w SPP nie przewidziano całościowego wprowadzania ww. programów: „(...) gdyż na etapie jego tworzenia (...) nie zachodziła taka potrzeba. Z analizy środowiska szkolnego wynikało, że nie ma wśród uczniów Gimnazjum (...) osób z grupy podwyższonego ryzyka, a tym bardziej z grupy wysokiego ryzyka. Przyjęto zatem, że należy skupić się na profilaktyce pierwszorzędowej, skierowanej do uczniów stanowiących grupę niskiego ryzyka. W związku z tym planując działania (...) skupiono się na trzech strategiach profilaktycznych: informacyjnej (podawanie uczniom poprzez prelekcje, wykłady czy pogadanki informacji nt. szkodliwości zażywania substancji uzależniających, co ma w nich wywołać strach i niechęć do sięgania po używki), alternatywnej (rozwijanie zainteresowań uczniów, organizowanie bogatej oferty zajęć pozalekcyjnych w celu pozytywnego wykorzystania czasu wolnego, organizowanie uroczystości i imprez szkolnych), wzmacniającej (podwyższanie samooceny, kształtowanie odporności na stres, kształtowanie umiejętności społecznych, budowanie prawidłowych relacji w grupie).”

(dowód: akta kontroli str. 44-46)

W opracowywaniu SPP nie uczestniczyły podmioty zewnętrzne, takie jak Urząd Miasta, Policja, czy Straż Miejska. Jak wyjaśniła Agnieszka Kurdel, pedagog szkolna: „Wykorzystano (...) opinię przedstawicieli tych instytucji o szkole, która przekazywana jest w czasie indywidualnych rozmów z dyrektorem, pedagogiem czy nauczycielami. Wzięto również pod uwagę dotychczasowe doświadczenia wynikające ze współpracy szkoły z instytucjami takimi jak Policja, Straż Miejska, Sąd Rodzinny, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie czy Wydział Oświaty Urzędu Miejskiego (...) Przy planowaniu działań dotyczących uzależnień nie uczestniczyły bezpośrednio inne podmioty zewnętrzne. Wyjątkiem są ustalone przez organy nadrzędne tj. Kuratorium Oświaty w Szczecinie czy Wydział Oświaty Urzędu Miejskiego (...) priorytety obowiązujące w danym roku szkolnym, wynikające z podstawowych kierunków polityki oświatowej państwa, jak to miało miejsce np. w roku szkolnym 2010/2011, kiedy do działań w ramach profilaktyki włączono kampanię przeciwko dopalaczom. Na początku każdego roku szkolnego ustalano z funkcjonariuszami Straży Miejskiej, Policji oraz z innymi podmiotami zewnętrznymi np. Poradnią Psychologiczną – Pedagogiczną nr 1, Sanepidem, Fundacją „Mam dom”, terminy i zakres działań na dany rok. Ustalenia te podejmowane są ustnie podczas osobistych spotkań pedagoga i nauczycieli wyznaczonych do realizacji danego zadania z przedstawicielami instytucji wspierających szkołę.”

(dowód: akta kontroli str. 49)

W zakresie profilaktyki narkomanii SPP zakładał działania z poziomu profilaktyki uniwersalnej.

(dowód: akta kontroli str. 7-33)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Cele wyznaczone w SPP w zakresie działań na rzecz profilaktyki uzależnień¹⁰ nie zostały określone w sposób pozwalający na zweryfikowania stopnia oraz czasu ich realizacji, a także spodziewanych efektów podejmowanych działań.

(dowód: akta kontroli str. 7-33)

Teresa Ostrowska-Madejska, dyrektor wyjaśniła, że w SPP „Nie określono wskaźników (sposobów weryfikacji), ponieważ przyjęto, iż wskaźnikiem realizacji ustalonych celów będą wyniki ewaluacji Szkolnego Programu Profilaktyki przeprowadzanej na koniec każdego roku szkolnego, poprzez analizę sytuacji dydaktyczno – wychowawczej. Ankiety przeprowadzane na koniec roku szkolnego wśród wychowawców klas, analiza wyników klasyfikacji końcoworocznej oraz analiza dokumentacji wychowawców klas, ukazują jakie problemy dydaktyczne i wychowawcze (w tym również problemy wynikające z kontaktów uczniów z używkami) pojawiły się w danym roku szkolnym, jaka jest skala poszczególnych problemów, czy problemy nasilają się czy ustępują w porównaniu do lat poprzednich. Wskaźnikiem całościowym skuteczności zrealizowania założonych celów będzie ewaluacja końcowa Szkolnego Programu Profilaktyki zaplanowana na czerwiec 2013 r. W Szkolnym Programie Profilaktyki w rozdziale IX – „Przewidywane globalne efekty podjętych działań profilaktycznych” założono spodziewane efekty podejmowanych działań w zakresie profilaktyki. Stopień osiągnięcia tych efektów będzie wskaźnikiem i miarą osiągnięcia celów. Nie określono (...) czasu realizacji celów oraz harmonogramu przyjętych działań, ponieważ zarówno czas realizacji poszczególnych celów, jak i harmonogram działań zawarty w Rocznym Planie Pracy Szkoły (...) W Gimnazjum (...) przyjęto, iż Szkolny Program Profilaktyki jest dokumentem nadrzędnym, wyznaczającym na okres czterech lat cele i ogólny zakres działań dla uczniów, nauczycieli i rodziców. Co roku natomiast opracowuje się Roczny Plan Pracy Szkoły, który zawiera cele Szkolnego Programu Profilaktyki, zadania, sposoby realizacji, termin realizacji, osobę odpowiedzialną za realizację poszczególnych zadań oraz adresata podejmowanych działań. Dokument ten jest podstawą do zaplanowania działań wychowawczych i profilaktycznych dla wszystkich nauczycieli, wychowawców, pedagoga na dany rok szkolny. Jest przez cały rok szkolny dostępny w pokoju nauczycielskim. Na jego podstawie nauczyciele, wychowawcy, pedagog tworzą swoje roczne plany pracy zakładające realizację celów i działań zawartych w Szkolnym Programie Profilaktyki.”

(dowód: akta kontroli str. 44-46)

W Rocznym Planie Pracy Szkoły na rok szkolny 2010/2011 przewidziano m.in. zapoznanie:

- uczniów klas I-III, nauczycieli i rodziców z zagadnieniem „dopalaczy” – we wrześniu i listopadzie 2010 r.,
- uczniów klas I-II z tematyką narkomanii - w listopadzie 2010 r. oraz w lutym i maju 2011 r.,

natomiast w Planie na rok 2011/2012:

- uczniów klas I-III i rodziców z problemem narkomanii i „dopalaczy” – w styczniu i czerwcu 2012 r.

(dowód: akta kontroli str. 92-94)

¹⁰ a) przeciwdziałanie uzależnieniom wśród uczniów (w tym 4 szczegółowe działania); b) zagospodarowanie czasu wolnego uczniów (3 szczegółowe działania);

1.2. Plany doskonalenia nauczycieli

W latach szkolnych objętych kontrolą funkcjonował „Plan doskonalenia zawodowego nauczycieli Gimnazjum Nr 9 w Szczecinie na lata 2009 – 2013” oraz dwa roczne plany doskonalenia zawodowego nauczycieli na lata szkolne 2010/2011 i 2011/2012. Wszystkie trzy plany zostały zatwierdzone uchwałami Rady Pedagogicznej odpowiednio nr: 97/2009/10 z dnia 25.09.2009 r., 45/2010/2011 z 15.09.2010 r. i 6/2011/2012 z 14.09.2011 r. W wieloletnim planie założono podnoszenie kompetencji nauczycieli w zakresie profilaktyki, jednak bez określenia terminu realizacji. Natomiast w żadnym z ww. planów rocznych nie zakładano szkoleń w zakresie profilaktyki narkomanii i w latach szkolnych 2010/2011 i 2011/2012 nie przeprowadzono takich szkoleń. Teresa Ostrowska-Madejska, dyrektor wyjaśniła, że w Gimnazjum nie występowało zjawisko narkomanii, a nauczyciele nie zgłaszali zapotrzebowania na takie szkolenie, natomiast „Zaplanowano (...) szkolenie rady pedagogicznej dotyczące profilaktyki uzależnień w roku szkolnym 2012/2013 na marzec 2013 r. Szkolenie zostanie przeprowadzone nieodpłatnie przez Policję. W latach szkolnych 2010/2011 i 2011/2012 plany szkoleń opracowano na podstawie wyników ankiet przeprowadzonych wśród nauczycieli, dotyczących zapotrzebowania na szkolenia w danym roku.”

(dowód: akta kontroli str. 54-68)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności Gimnazjum w zakresie opisanym w pkt 1.2. nie stwierdzono nieprawidłowości.

1.3. Procedury postępowania w sytuacjach szczególnych zagrożeń

Opis stanu
faktycznego

W dniu 25.09.2009 r. Rada Pedagogiczna przyjęła do realizacji „Strategię działań wychowawczych i zapobiegawczych oraz interwencyjnych wobec dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem Gimnazjum Nr 9 w Szczecinie”¹¹.

W obu statutach Gimnazjum z 25.06.2007 r. i z 1.03.2011 r. zapisano, że: „W zakresie działań interwencyjnych obowiązują Procedury Postępowania Nauczycieli i Metody Współpracy z Policją w Sytuacjach Zagrożenia Dzieci oraz Młodzieży przestępczością i demoralizacją, a w szczególności narkomanią, alkoholizmem i prostytucją”.

Przyjęte w Strategii działań procedury postępowania w sytuacjach szczególnych zagrożeń zostały opracowane zgodnie z wymogami określonymi w § 10 pkt 1 - 13 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31.01.2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem¹² oraz z „Procedurami postępowania nauczycieli i metodami współpracy szkół z Policją w sytuacjach zagrożenia dzieci oraz młodzieży przestępczością i demoralizacją, w szczególności: narkomanią, alkoholizmem i prostytucją”¹³.

(dowód: akta kontroli str. 69-91)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności Gimnazjum w zakresie opisanym w pkt 1.3. nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Gimnazjum w zakresie opisanym w pkt 1.

¹¹ Dalej: Strategia działań

¹² Dz. U. Nr 26, poz. 226

¹³ Modelowe procedury postępowania nauczycieli opracowane w ramach jednego z modułów Krajowego Programu Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przestępczości wśród Dzieci i Młodzieży.

2. Wdrażanie działań z zakresu profilaktyki narkomanii

2.1. Realizacja działań profilaktycznych

Opis stanu
faktycznego

W okresie objętym kontrolą Gimnazjum podejmowało samodzielnie działania w zakresie profilaktyki uniwersalnej podczas lekcji:

- wychowawczych na temat szkodliwości: dopalaczy (uczniowie wszystkich klas I-III w dniach 6-30.09.2010 r.), narkotyków i używek (dziewięć klas pierwszych 7., 14. i 17.03., 2. i 20.06.2011 r. oraz 21.02., 7. i 29.11. i 12.12.2012 r., osiem klas drugich 25.03., 5. i 13.05., 17.09., 7.11. i 13.12.2011 r. oraz 18.11. i 12.12.2012 r., cztery klasy trzecie 17.09. i 14.12.2010 r., 7.06.2011 r. oraz 19.03.2012 r.), a także - prezentacji filmu edukacyjnego „Dziękuję – nie biorę” (trzy klasy pierwsze 6 i 7.02., 13.03.2012 r., jedna klasa druga 23.03.2012 r., jedna klasa trzecia 13.02.2012 r.) oraz dyskusji o uzależnieniach (dwie klasy pierwsze 20.12.2011 r. i 6.03.2012 r., jedna klasa druga 20.04.2012 r., trzy klasy trzecie 2., 3. i 28.10.2011 r.),
- wychowania do życia w rodzinie na temat uzależnień, w tym i od narkotyków i dopalaczy (uczniowie dwunastu klas drugich 9. i 22.12.2010 r., 5.01., 2., 4., 9. i 10.02., 21.06., 21.10. i 16.12.2011 r. oraz 10. i 13.01., 16.03.2012 r.),
- edukacji zdrowotnej w ramach zajęć z wychowania fizycznego, w formie dyskusji na temat szkodliwości substancji uzależniających (uczniowie pięciu klas trzecich 13.12.2011 r. oraz 8. i 14.02., 29.03., 13.04. i 28.10.2012 r.) i prezentacji multimedialnej pt. „Narkozmyła” (trzy klasy trzecie 22. i 28.11.2011 r. oraz 11.05.2012 r.).

Dwukrotnie (w maju 2011 r. i czerwcu 2012 r.) uczniowie przygotowali pod opieką pedagoga szkolnego projekty edukacyjne, które w pierwszym przypadku zaprezentowali innym uczniom klas drugich, a w drugim - uczniom wszystkich klas Gimnazjum. Projekty te zatytułowano: „Zagrożenia okresu dojrzewania” i „Nastolatek w świecie zagrożeń”.

W ramach ww. projektu „Zagrożenia okresu dojrzewania” 6 uczennic klas drugich przygotowało prezentację multimedialną, plakaty i ulotki, które podczas prelekcji zaprezentowały innym uczniom klas drugich. Przed opracowaniem prezentacji uczennice przeprowadziły badania ankietowe wśród uczniów Gimnazjum nt. zagrożeń okresu dojrzewania oraz przeprowadziły rozmowę z psycholog z Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego w Szczecinie.

Program „Nastolatek w świecie zagrożeń” polegał na nakręceniu przez pięcioro uczniów klas drugich 25-minutowego filmu o charakterze profilaktycznym nt. konsekwencji prawnych, jakie mogą być następstwem kontaktów z narkotykami. Uczniowie napisali scenariusz, wystąpili jako aktorzy (obok rodziców i funkcjonariuszy policji), a także zrealizowali w technice cyfrowej film, który został zaprezentowany uczniom wszystkich klas Gimnazjum.

W okresie objętym kontrolą w rocznych planach wewnątrzszkolnego doskonalenia nauczycieli nie przewidziano działań dotyczących obszaru profilaktyki narkomanii (opisano w pkt 1.2. niniejszego wystąpienia).

(dowód: akta kontroli str. 50-53, 100-101)

W latach szkolnych 2010/2011 i 2011/12 w Gimnazjum podmioty zewnętrzne podejmowały działania dotyczące profilaktyki narkotyków w trakcie spotkań uczniów:

- wszystkich klas drugich z funkcjonariuszem Komendy Miejskiej Policji w Szczecinie na temat niebezpieczeństw, na jakie mogą być narażeni nastolatki, w tym związanych z narkomanią (w dniu 8.12.2010 r.),
- wszystkich klas pierwszych z funkcjonariuszami Straży Miejskiej na temat odpowiedzialności nieletnich wobec prawa, w tym w przypadkach kontaktów z używkami (3-4.10.2011 r.),
- czterech klas drugich, biorących udział w konkursie Komendy Miejskiej Policji w Szczecinie pt. „Nieletni paragraf”, ze specjalistą ds. nieletnich Komisariatu Policji Szczecin Śródmieście, na temat konsekwencji prawnych postępowań niezgodnych z prawem, w tym w przypadkach kontaktów z narkotykami (1.03.2012 r.).

W marcu 2011 r. wśród uczniów wszystkich klas trzecich Gimnazjum i rodziców tych uczniów rozprowadzono ulotki dotyczące profilaktyki narkomanii opracowane przez:

- Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii (zatytułowane „*Blżej siebie – dalej od narkotyków*”),
- Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Społecznego STRICTE („*Szczecin odłotowy – nie narkotykowy*” i „*Co teraz robi Twoje dziecko*”).

Gimnazjum nie poniosło żadnych kosztów w związku z ww. działaniami podmiotów zewnętrznych. (dowód: akta kontroli str. 47)

Na zebraniach z rodzicami uczniów wszystkich klas Gimnazjum przeprowadzone zostały prezentacje na temat:

- substancji narkotycznych tzw. dopalaczy (w dniu 5.10.2010 r.),
- zagrożeń w postaci środków uzależniających (narkotyki, alkohol, papierosy) w okresie dojrzewania (12.01.2012 r.).

O ww. planowanych prezentacjach poinformowano rodziców na wcześniejszych zebraniach w szkole. Terminarz spotkań z rodzicami był też dostępny na stronie internetowej Gimnazjum. (dowód: akta kontroli str. 48)

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności Gimnazjum w zakresie opisanym w pkt 2.1. nie stwierdzono nieprawidłowości.

2.2. Wykorzystanie możliwości przedstawionych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej

Opis stanu
faktycznego

Jak wyjaśniła Agnieszka Kurdel, pedagog szkolna: „*Działania związane z profilaktyką zapobiegającą zażywaniu dopalaczy rozpoczęły się w Gimnazjum (...) zanim do szkoły dotarło pismo Ministra Edukacji (...) z dnia 5 października 2010 r. Już od 30.08.2010 r. rozpoczęto wdrażanie zaleceń w w/w piśmie tj. włączenie tematyki związanej z „dopalaczami” do treści zajęć (...) z uczniami (...) spotkań i rozmów z rodzicami uczniów. W działaniach wykorzystano zaproponowane w piśmie materiały informacyjne zamieszczone na stronach internetowych Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii*”. Pierwsze informacje o konieczności podjęcia działań w zakresie zapobiegania zażywaniu „dopalaczy” zostały podane przez dyrektora Wydziału Oświaty Urzędu Miasta Szczecin (...) na naradzie dyrektorów szkół, w której uczestniczyła dyrektorka Gimnazjum Nr 9 (...) w dniu 26.08.2010 r. Na naradzie tej zobowiązano dyrektorów do przeprowadzenia w szkołach akcji nt. „dopalaczy”. Do takich samych działań zostali zobowiązani przez wicekuratora (...) dyrektorzy szkół w dniu 27.08.2010 r. na naradzie (...), gdzie omówiono podstawowe kierunki rozwoju polityki oświatowej państwa na rok

2010/11, w tym akcję informacyjną wśród uczniów, nauczycieli i rodziców na temat dopalaczy. W związku z powyższym dyrektor Gimnazjum (...) usłownie poleciła pedagogowi szkolnemu (...) zapoznanie się z problematyką dotyczącą „dopalaczy” i przygotowanie szkolenia rady pedagogicznej GM9 oraz włączenie profilaktyki przeciw „dopalaczom” do działań ujętych w Rocznym Planie Pracy Szkoły na rok 2010/11. Szkolenie Rady Pedagogicznej gimnazjum Nr 9 odbyło się w dniu 30.08.2010 r. Prowadziła je pedagog szkoły. W czasie szkolenia, w którym uczestniczyło 37 nauczycieli wykorzystano prezentację multimedialną nt. „dopalaczy”, która została przygotowana i opracowana przez pedagoga na podstawie materiałów informacyjnych zawartych na stronie Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii – www.dopalaczeinfo.pl, oraz na podstawie informacji zawartych w artykule Jarosława Korczaka „Ze sportem bezpieczniej. Dopalacze, czyli nie idź na skróty”, dostępnym na stronie internetowej. W czasie szkolenia nauczyciele dowiedzieli się co to są „dopalacze”, jak wygląda ich klasyfikacja, w jaki sposób działają na organizm, jakie substancje zawarte są w „dopalaczach”, gdzie młodzież najczęściej kupuje „dopalacze”, jakie są mity o „dopalaczach”, oraz na jakich stronach internetowych można znaleźć najważniejsze informacje nt. „dopalaczy”. Pedagog przygotowując szkolenie dla rady pedagogicznej nie uczestniczyła w żadnej zorganizowanej formie szkolenia. Podczas posiedzenia rady pedagogicznej w dniu 30.09.2010r. wychowawcy zostali zobowiązani przez dyrektora szkoły do przeprowadzenia szkoleń nt. „dopalaczy” wśród uczniów i ich rodziców. W piśmie Ministra Edukacji z dnia 5 października 2010 r. zalecono, aby w trybie pilnym przeanalizować Szkolny Program Profilaktyki i dostosować jego treść do zagrożeń związanych z zażywaniem dopalaczy. W Gimnazjum (...) Program opracowany został na lata 2009 – 2013 i nie dokonano w nim zmian w związku z profilaktyką przeciw „dopalaczom”. (...) Zespół ds. Rocznej Planu Pracy Szkoły na rok szkolny 2010/11 zaplanował następujące działania związane z profilaktyką przeciw „dopalaczom”: zapoznanie rodziców, nauczycieli i uczniów ze skutkami zażywania „dopalaczy” w formie prezentacji dla nauczycieli, rodziców i uczniów poświęconej „dopalaczom”. Działania te zaplanowano na okres wrzesień – październik 2010 r. Grono pedagogiczne poznało i przyjęło do realizacji Roczny Plan Pracy Szkoły na radzie w dniu 30.08.2010 r. (Uchwała nr 42/2010/2011). (...) W czasie szkoleń uczniowie i rodzice, podobnie jak wcześniej nauczyciele, dowiedzieli się co to są „dopalacze”, jak wygląda ich klasyfikacja, w jaki sposób działają na organizm, jakie substancje zawarte są w „dopalaczach”, jakie są mity o „dopalaczach”, jak należy postępować w sytuacji zażycia „dopalacza” oraz na jakich stronach internetowych można znaleźć najważniejsze informacje nt. „dopalaczy” i gdzie szukać pomocy. W marcu 2011 r. Kuratorium Oświaty w Szczecinie dokonało monitorowania szkół w celu zebrania informacji o podjętych przez szkoły działaniach przeciwdziałających negatywnym skutkom zażywania przez uczniów „dopalaczy”. 24.03.2011 r. pocztą e-mail przesłano do Kuratorium Oświaty arkusz monitorowania Gimnazjum (...) w zakresie zapobiegania zażywaniu „dopalaczy”. W Gimnazjum (...) nie skorzystano bezpośrednio z propozycji MEN – „Profilaktyka używania nowych narkotyków tzw. „dopalaczy” przez młodzież. Oferta działań profilaktycznych adresowanych do dyrektorów szkół, kadry pedagogicznej, rodziców, uczniów oraz organów prowadzących”, przesłanej przez Sekretarza Stanu (...) w dniu 17 marca 2011 r., gdyż wszystkie działania w szkole związane z profilaktyką przeciw „dopalaczom”, zaplanowane były wcześniej, na początku roku szkolnego 2010/11. Propozycje zawarte w w/w dokumencie posłużą jako pomoc przy opracowywaniu Szkolnego Programu Profilaktyki na lata 2013 – 2017, a tym samym zostaną wykorzystane i wdrożone do działań profilaktycznych na najbliższe lata.”

(dowód: akta kontroli str. 95-96)

W badanym okresie w Gimnazjum przeprowadzono wśród uczniów i ich rodziców spotkania i szkolenia na temat tzw. dopalaczy (opisano w pkt 2.1. wystąpienia). Pedagog szkolna w dniu 30.08.2010 r. przeprowadziła szkolenie Rady Pedagogicznej na temat tzw. dopalaczy, w którym uczestniczyło 38 nauczycieli, tj. wszyscy zatrudnieni w Gimnazjum na pełnym etacie.

(dowód: akta kontroli str. 54)

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności Gimnazjum w zakresie opisanym w pkt 2.2. nie stwierdzono nieprawidłowości.

2.3. Ewaluacja końcowa SPP

Opis stanu
faktycznego

Ewaluacja końcowa SPP nastąpi po zakończeniu ostatniego z lat, którego dotyczy, tj. roku szkolnego 2012/2013.

(dowód: akta kontroli str. 7)

W latach 2010/11 i 2011/12 po każdym półroczu pedagog szkolna przeprowadzała analizę sytuacji wychowawczej, obejmującą także działania Gimnazjum w zakresie profilaktyki. Dane do analizy pozyskiwano z ankiet wypełnionych przez wychowawców, dokumentacji prowadzonej przez wychowawców i dokumentacji pedagoga szkolnego. Analizy te prezentowane były podczas posiedzeń plenarnych rady pedagogicznej Gimnazjum. Analizy te nie służyły częściowej ewaluacji SPP, natomiast stanowiły ocenę sytuacji w zakresie możliwości wystąpienia zagrożeń na terenie szkoły. Wyniki anonimowych ankiet nt. bezpieczeństwa w Gimnazjum, przeprowadzonych wśród uczniów i rodziców po II semestrze 2010/11 mówiły m.in. o występowaniu na terenie szkoły zjawiska używania i kupna narkotyków. Jak wyjaśniła Agnieszka Kurdel, pedagog szkolna Gimnazjum: zjawisko to „nie zostało potwierdzone w praktyce, tj. nauczyciele nie stwierdzili takich przypadków na terenie Gimnazjum – we wnioskach analizy stwierdzono potrzebę zwiększenia liczby zajęć dydaktycznych dotyczących profilaktyki uzależnień.”.

(dowód: akta kontroli str. 100)

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności Gimnazjum w zakresie opisanym w pkt 2.3. nie stwierdzono nieprawidłowości.

2.4. Podejmowane działania interwencyjne

Opis stanu
faktycznego

W latach szkolnych objętych kontrolą na terenie Gimnazjum nie stwierdzono przypadków używania, posiadania, ani rozprowadzania środków odurzających lub substancji psychotropowych przez uczniów. Nie stwierdzono też, aby uczniowie znajdowali się pod wpływem lub posiadali substancję przypominającą wyglądem narkotyków. Nie miała miejsce sytuacja, w której nauczyciel podejrzewał, że uczeń posiadał przy sobie substancję przypominającą narkotyk.

(dowód: akta kontroli str. 34)

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności Gimnazjum w zakresie opisanym w pkt 2.4. nie stwierdzono nieprawidłowości.

2.5. Organizacja i udzielanie pomocy psychologiczno - pedagogicznej

Opis stanu
faktycznego

W kontrolowanym okresie w Gimnazjum nie wystąpiły przypadki używania narkotyków, ani zagrożenia uzależnieniem od tych środków.

Teresa Ostrowska-Madejska, dyrektor wyjaśniła, że: „(...) Gimnazjum Nr 9 znajduje się w rejonie Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej Nr 1 w Szczecinie. Uczniowie kierowani są na badania czy konsultacje do poradni w oparciu o pisemne skierowania ze szkoły (...) kiedy zachodzi potrzeba badania. Pedagog szkoły uczestniczyła w cyklicznych spotkaniach o charakterze „grup wsparcia”, organizowanych przez poradnię dla pedagogów szkolnych, na których bezpośrednio w czasie rozmów wymieniano się informacjami o problemach uczniów. W szkole w latach 2010/11 oraz 2011/12 na 2 godziny tygodniowo zatrudniona była (...) pedagog z Poradni (...), która prowadziła zajęcia korekcyjno – kompensacyjne. Była też stałym członkiem Zespołu ds. Pomocy Psychologiczno – Pedagogicznej” w Gimnazjum Nr 9 i uczestniczyła w planowaniu działań wobec uczniów wymagających pomocy (...) Pani (...) pracując w GM9 zapewniała stały kontakt z poradnią (...) Ze względu na brak środków finansowych w roku szkolnym 2012/13 nie jest już w szkole zatrudniona (...)”.

(dowód: akta kontroli str. 97-98)

Zgodnie z § 19 ust. 2 i § 34 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji psychologiczno – pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach¹⁴, dyrektor wydała Zarządzenie Nr 2/2011 z dnia 1.03.2011 r., którym powołała Zespół ds. Pomocy Psychologiczno - Pedagogicznej, pod przewodnictwem pedagog szkolnej. W § 2 zarządzenia zapisano m.in., że: „Zespół obejmuje swoją opieką uczniów, którzy posiadają opinię Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej.”

(dowód: akta kontroli str. 39, 99)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności Gimnazjum w zakresie opisanym w pkt 2.5. nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Gimnazjum w zakresie opisanym w pkt 2.

IV. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹⁵, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Szczecinie.

Szczecin, dnia

Kontroler
Karol Kośnik
specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Szczecinie
Dyrektor

¹⁴ Dz.U. z 2010 r. Nr 228, poz. 1487.

¹⁵ Dz.U. z 2012 r., poz. 82 ze zm.

